

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o energetické účinnosti (přepřacované znění)

[COM(2021) 558 final – 2021/0203 (COD)]

(2022/C 152/22)

Zpravodajka: **Alena MASTANTUONO**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 13. 9. 2021 Rada Evropské unie, 20. 9. 2021
Právní základ	čl. 194 odst. 2 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato na plenárním zasedání	9. 12. 2021
Plenární zasedání č.	565
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	118/1/3

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá návrh na přepracování směrnice o energetické účinnosti, protože se věnuje oblasti činnosti, která má klíčový význam pro dosažení úplné dekarbonizace hospodářství a společnosti v EU.

1.2. EHSV vítá, že nový cíl EU má závaznou povahu. EHSV si uvědomuje, že stále vyšší cíle v oblasti energetické účinnosti stanovené na úrovni EU, podle nichž musí členské státy do roku 2030 snížit spotřebu energie o 9 % ve srovnání s projekcemi referenčního scénáře z roku 2020, jsou náročné a ambiciózní. Podle zprávy o pokroku z roku 2020 ⁽¹⁾ více či méně splnilo své orientační vnitrostátní cíle pro rok 2020 pouze dvanáct členských států.

1.3. Pandemie COVID-19 oslabila společné úsilí EU a jistě bude mít i další důsledky, pokud jde o plnění vyšších cílů. Splnění orientačních vnitrostátních příspěvků bude od všech členských států vyžadovat větší úsilí, přičemž je třeba vzít v potaz odlišné podmínky v jednotlivých členských státech.

1.4. EHSV opakuje svůj postoj, který vyjádřil ve stanovisku k evropskému právnímu rámci pro klima ⁽²⁾, že cílem by mělo být co největší snížení emisí skleníkových plynů při co nejnižších sociálně-ekonomických nákladech. EHSV doporučuje v případě potřeby kombinovat nástroje slučitelné s řádně regulovaným trhem a regulační opatření, včetně finančních nástrojů podporovaných z víceletého finančního rámce a nástroje Next Generation EU, s cílem přispět k účinnějšímu energetickému prostředí.

1.5. EHSV vítá, že návrh na přepracování směrnice o energetické účinnosti přiznává vedoucí úlohu veřejnému sektoru, včetně místních a regionálních orgánů, a zdůrazňuje, že to bude vyžadovat dostatečnou finanční a technickou pomoc i vyskolené pracovníky. Výbor souhlasí s opatřeními týkajícími se renovací a snižování spotřeby energie, která má veřejný sektor přijmout, a považuje je za formu podpory odvětví stavebnictví, zejména pak malých a středních podniků, a za pobídku k rozvoji a zavádění nových technologií a vytváření pracovních míst v rámci renovační vlny.

1.6. EHSV také oceňuje větší důraz kladený na informovanost spotřebitelů a posílení jejich postavení, například v oblasti smluvních požadavků či pokud jde o používání jasných a srozumitelných jazykových formulací. Zdůrazňuje, že v informačních kampaních o přínosech energetické účinnosti plní důležitou úlohu občanská společnost.

⁽¹⁾ COM(2020) 564 final.

⁽²⁾ Úř. věst. C 364, 28.10.2020, s. 143.

1.7. Nárůst cen energie ukázal, jak rychle a zásadně může tento problém postihnout domácnosti a podniky. Ještě dříve, než se očekávalo, bylo zřejmé, jak důležitá jsou opatření ke zmírnění těchto nákladů. EHSV v této souvislosti podporuje pobídky a nástroje pro provádění směrnice o energetické účinnosti s cílem pomoci zranitelným zákazníkům a domácnostem a poukazuje na to, že ambiciózní cíle v oblasti dálkového vytápění a chlazení mohou zhoršit podmínky sociálního bydlení. Výbor tedy vítá návrh na vytvoření Sociálního fondu pro klimatická opatření a vyzývá k dodržování zásady „spravedlivé transformace“, která by umožnila zohlednit odlišnou situaci v jednotlivých členských státech.

1.8. EHSV chápe účel a pozitivní přínosy zásady „energetická účinnost v první řadě“. Tato zásada však ne vždy představuje nákladově efektivní řešení. V některých případech může být účinnější nikoli úspora energie, ale její výroba s využitím bezpečných a udržitelných nízkouhlíkových zdrojů.

1.9. EHSV vyzývá evropské orgány, aby zajistily součinnost iniciativ v rámci balíčku „Fit for 55“. Žádá orgány EU, aby v případě, že bude balíček podstatně pozměněn, vypracovaly posouzení dopadů.

2. Východiska a souvislosti

2.1. Energetická účinnost je klíčovou oblastí činnosti na cestě ke zcela dekarbonizovanému hospodářství Unie. Navrhované přepracované znění směrnice o energetické účinnosti je významnou součástí balíčku „Fit for 55“, jímž se provádějí zásady Zelené dohody pro Evropu a stanoví způsob plnění nových cílů Unie za účelem snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 nejméně o 55 %.

2.2. Návrh je součástí této širší politiky a měl by být zcela v souladu s ostatními iniciativami v rámci balíčku „Fit for 55“ (např. se změnami systému EU pro obchodování s emisemi, s úpravami finančního mechanismu na podporu provádění balíčku, s nařízením o „sdílení úsilí“, se směrnicí o obnovitelných zdrojích energie, s přísnějšími emisními normami pro motorová vozidla a s revidovanou směrnicí o zavádění infrastruktury pro alternativní paliva), aby bylo možné zajistit požadovaný udržitelný rozvoj EU.

2.3. Hlavním účelem návrhu je snížit celkovou spotřebu energie a omezit emise. Jeho hlavními cíli jsou využití nevyužitého potenciálu úspor energie v celém hospodářství, zohlednění vyšších cílů usilujících o energetickou účinnost a obsažených v plánu dosažení cíle v oblasti klimatu a stanovení opatření pro členské státy, která by byla v souladu s ambicióznějším cílem v oblasti klimatu zaměřeným na snížení emisí do roku 2030 o 55 %. To je třeba uskutečnit s náležitým ohledem na společenské faktory a faktory udržitelnosti, a to prostřednictvím přispění k cenově dostupné a inkluzivní spotřebě energie, jak bylo dohodnuto v rámci společného Portského sociálního závazku, a při plném dodržování zásady „spravedlivé transformace“.

2.4. To vychází z hlavní zásady „energetická účinnost v první řadě“, kterou je třeba zohledňovat ve všech odvětvích, a to i ve finančním sektoru, jakož i mimo rámec energetického systému.

2.5. Přepracované znění směrnice obsahuje návrh týkající se stanovení ambicióznějšího závazného ročního cíle pro omezování spotřeby energie na úrovni EU. Má se rovněž stát vodítkem pro stanovení vnitrostátních příspěvků, které téměř zdvojnásobí povinné roční úspory energie členských států.

2.6. Veřejný sektor bude muset v zájmu urychlení renovační vlny každý rok renovovat 3 % svého fondu budov a zahrnovat energetickou účinnost do zadávání veřejných zakázek na zboží, služby, stavební práce a budovy, což se stane katalyzátorem a poslouží jako dobrý příklad i pro další odvětví. Obě iniciativy mohou vytvořit nová udržitelná pracovní místa a snížit veřejné výdaje na spotřebu energie a související náklady.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá návrh na přepracování směrnice o energetické účinnosti, protože se věnuje oblasti činnosti, která má klíčový význam pro dosažení úplné dekarbonizace hospodářství a společnosti v EU. Splnění cílů Pařížské dohody obecně vyžaduje přepracování všech politik v oblasti klimatu a energetiky. Posílení rámce politiky energetické účinnosti prostřednictvím specifické kombinace politických opatření pomůže podnítit investice, které jsou k transformaci nezbytné. EHSV se tedy domnívá, že revize směrnice, která zahrnuje celkový cíl EU v oblasti energetické účinnosti, by měla vyslat správný signál pro uskutečnění této reformy.

3.2. EHSV oceňuje dosavadní výsledky směrnice o energetické účinnosti. Současně si je dobře vědom nedostatků ve společném úsilí EU o snížení spotřeby energie.

3.3. Pandemie COVID-19 oslabila společné úsilí EU a jistě bude mít i další důsledky, pokud jde o plnění vyšších cílů. Splnění orientačních vnitrostátních příspěvků bude od všech členských států vyžadovat větší úsilí. EHSV doporučuje v případě potřeby kombinovat nástroje slučitelné s řádně regulovaným trhem, jako jsou daně, spotřební daně a omezená, ale obchodovatelná práva, jako například ETS, s regulačními opatřeními.

3.4. EHSV opakuje svou připomínku, kterou vyjádřil ve stanovisku k evropskému právnímu rámci pro klima ⁽³⁾, že cílem by mělo být co největší snížení emisí skleníkových plynů při co nejnižších sociálně-ekonomických nákladech. Aby byly cíle EU splněny s co nejnižšími celkovými náklady, je třeba zajistit vhodnou vyváženost. Nákladová efektivnost opatření na úsporu energie obvykle spolu s růstem objemu úspor energie klesá: počáteční opatření lze uplatňovat snadno, ale další opatření jsou nákladnější a jejich výsledek omezenější. V návrhu je třeba dosáhnout této vyváženosti a zajistit, aby nepřiměřené náklady nebyly přenášeny na spotřebitele energie.

3.5. EHSV podporuje pobídky a nástroje k provádění směrnice o energetické účinnosti, které by umožnily zmírnit sociální dopady návrhu a pomohly by zranitelným zákazníkům a domácnostem, jež krize COVID-19 obzvláště postihla. EHSV proto zvláště vítá návrh na vytvoření Sociálního fondu pro klimatická opatření, který by měl poskytnout dodatečné finanční prostředky, jejichž účelem by bylo zabránit zvýšení míry energetické chudoby, a vyzývá k dodržování zásady „spravedlivé transformace“, která by umožnila zohlednit odlišnou situaci v jednotlivých členských státech.

3.6. EHSV vyzývá evropské orgány, aby zajistily součinnost iniciativ v rámci balíčku „Fit for 55“. Žádá orgány EU, aby v případě, že bude balíček podstatně pozměněn, vypracovaly posouzení dopadů.

3.7. EHSV vítá, že směrnice přiznává vedoucí úlohu veřejnému sektoru, jenž by měl usilovat o snižování spotřeby energie ve službách a budovách. Je si vědom toho, že dosáhnout pokroku ve všech příslušných odvětvích je náročné, především pak v oblasti dopravy, veřejných budov, IKT, územního plánování, hospodaření s vodou a nakládání s odpady. EHSV je potěšen, že článek 6 směrnice rozšiřuje rozsah povinnosti renovace tak, aby se vztahovala na všechny veřejné subjekty na všech úrovních správy a na všechny aspekty jejich činnosti. EHSV zdůrazňuje, že to bude vyžadovat dostatečnou finanční a technickou pomoc a vyškolené zaměstnance. EHSV proto v souladu se svým stanoviskem týkajícím se přepracování fiskálního rámce EU ⁽⁴⁾ doporučuje, aby bylo v případě veřejných investic uplatněno „zlaté pravidlo“ s cílem zachovat produktivitu a sociální a ekologickou základnu pro dobré životní podmínky budoucích generací. EHSV vyzývá místní a regionální orgány, aby spolupracovaly s ústřední vládou a se všemi stranami v odvětví stavebnictví s cílem dosáhnout součinnosti a odstranit zbytečné překážky bránící provádění cílů v oblasti renovací.

3.8. EHSV schvaluje opatření, která má veřejný sektor přijmout za účelem podpory odvětví stavebnictví, zejména pak malých a středních podniků, a k rozvoji a zavádění nových technologií v rámci renovační vlny. Při zadávání veřejných zakázek by měla být uplatňována kritéria, jako je nákladová efektivnost a ekonomická proveditelnost, a rovněž kvalitativní a sociální kritéria. Všechna tato kritéria by měla nadále hrát roli v dalších oblastech, aby byly zajištěny rovné podmínky.

3.9. EHSV vítá, že nový cíl EU má závaznou povahu, a proto doporučuje, aby orientační vnitrostátní cíle zohledňovaly různé výchozí situace, specifické vnitrostátní podmínky a potenciál ke snížení emisí, a to i co se týče ostrovních členských států a ostrovů, i úsilí vynaložené v souladu se závěry Rady z prosince 2020 ⁽⁵⁾.

3.10. Výbor upozorňuje na úzkou provázanost snahy o zajištění energetické účinnosti se záměrem a cíli nástroje Next Generation EU, zejména pak Nástroje pro oživení a odolnost. EHSV požaduje, aby byl ze 37 % Nástroje pro oživení a odolnost vyčleněných na ekologické projekty přidělen významný podíl na projekty v oblasti energetické účinnosti podle skutečné poptávky a potřeby v každém členském státě.

⁽³⁾ Úř. věst. C 364, 28.10.2020, s. 143.

⁽⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Přepracování fiskálního rámce EU v zájmu udržitelného oživení a spravedlivé transformace, přijato dne 20.10.2021 (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 11).

⁽⁵⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-22-2020-INIT/cs/pdf>.

4. Konkrétní připomínky

4.1. EHSV chápe účel a pozitivní přínos zásady „energetická účinnost v první řadě“. Ne vždy však představuje nákladově efektivní řešení, a proto by neměla být dogmatem. V některých případech může být účinnější nikoli úspora energie, ale její výroba s využitím bezpečných a udržitelných nízkouhlíkových zdrojů.

4.2. EHSV doporučuje, aby byly při úpravě procentního podílu v článku 8 směrnice o energetické účinnosti zohledněny rozdíly mezi státy. Neměla by být stanovena jedna paušální míra pro všechny členské státy, ale spíše rozlišený podíl přizpůsobený podmínkám každé země. Má-li být vzorec pro výpočet příspěvků členských států k cílům energetické účinnosti částečně založen na energetické náročnosti HDP, měl by být upraven tak, aby vyjadřoval podíl průmyslu na HDP, a nebyly tak znevýhodněny průmyslově vyspělejší země.

4.3. EHSV vítá požadavek, aby členské státy předkládaly zprávy o nástrojích v oblasti energetické účinnosti, jež budou zahrnovat i jejich výkonnost. Současně je připraven poskytovat spolu s organizacemi občanské společnosti působícími v členských státech a se sociálními partnery podporu při vytváření mechanismů pomoci na celostátní, regionální i místní úrovni. EHSV zdůrazňuje, že je důležité náležitě informovat všechny zúčastněné strany (výrobce, poskytovatele, správce budov, uživatele a spotřebitele) o dodatečných požadavcích, aby byla více využívána opatření v oblasti energetické účinnosti a smlouvy o energetických službách. Očekává, že aktivní a vedoucí úlohu v této oblasti převezme Evropská komise, a připomíná význam občanské společnosti, která si velice přeje přispívat ke zvyšování povědomí a k informačním kampaním a hodlá podporovat vzdělávací programy.

4.4. EHSV vítá skutečnost, že Komise nestanovila povinné závazky týkající se auditů, jelikož by to znamenalo, že budou na investiční plány podniků kladeny podmínky. Podniky jsou vždy ochotny zlepšit svou energetickou účinnost a systémy hospodaření s energií se osvědčily jako nákladově efektivní alternativa k auditům.

4.5. EHSV také oceňuje, že je kladen větší důraz na informovanost spotřebitelů a posílení jejich postavení v oblasti smluvních požadavků a na používání jasných a srozumitelných jazykových formulací. Vyzdvihuje důležitou úlohu regulačních orgánů v této oblasti, zejména na trzích s nízkým počtem hospodářských subjektů.

4.6. Podle názoru EHSV je zcela zásadní, aby se pracovníkům všech profesí přispívajících k tomuto novému přístupu k politice v oblasti energetické účinnosti dostalo náležité odborné přípravy, čímž by získali požadované dovednosti a kvalifikaci, a aby byl zároveň uznán nedostatek kvalifikovaných pracovníků v tomto odvětví.

4.7. Výbor stejně jako ve svém stanovisku Renovační vlna pro Evropu zdůrazňuje, že izolace dutých stěn a podlah představuje vůbec nejjednodušší a nejméně nákladný způsob, jak snížit emise CO₂. I tato poměrně levná opatření jsou však pro mnoho majitelů domů stále příliš drahá, a to i přesto, že vedou k nižším nákladům na energii. EHSV se tedy zasazuje o to, aby vlády členských států zavedly na tato opatření systém dotací, jelikož mají rovněž potenciál vytvářet pracovní místa. Ze studie uskutečněné v rámci kampaně Renovate Europe vyplývá, že každý milion EUR investovaný do energetické renovace budov umožňuje v EU vytvořit v průměru 18 pracovních míst⁽⁶⁾.

4.8. I když se EHSV domnívá, že horní hranice stanovená pro spotřebu energie je velmi užitečným ukazatelem, pokud jde např. o problematiku spotřeby domácností, má pochybnosti o tom, zda je tento ukazatel sám o sobě vhodný pro odvětví průmyslu. Inovativní technologie pro dekarbonizaci jsou často energeticky náročnější než tradiční (ale více znečišťující) alternativy. Stanovení horní hranice spotřeby v oblasti průmyslu by tak mohlo tomuto odvětví bránit v dekarbonizaci jeho procesů a zároveň ohrozit průmyslovou produkci.

4.9. EHSV poukazuje na to, že ambiciózní cíle v oblasti dálkového vytápění a chlazení mohou přispět ke zvýšení míry energetické chudoby, neboť mnoho nízkopříjmových domácností žije v sociálních bytech, které jsou zpravidla spravovány centrálně. Změny směrnice o energetické účinnosti nesmějí mít zpětnou platnost a změna definice účinného ústředního vytápění a chlazení (článek 24) by se neměla vztahovat na systémy, které jsou již v provozu, ale pouze na systémy nové nebo modernizované.

V Bruselu dne 9. prosince 2021.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽⁶⁾ https://www.renovate-europe.eu/wp-content/uploads/2020/06/BPIE-Research-Layout_FINALPDF_08.06.pdf.